

Kidnappingen av en romanibaby

Det er året 1867. Det er en nydelig sommerdag, solen skinner fra en skyfri himmel. Det lukter roser og andre sterke dufter fra blomster. Plutselig våkner jeg av et skrik, og jeg setter meg brått opp. Det er mørkt og jeg fryser. Den fine sommerdagen var en drøm.

Det er midt på vinteren og følget har fått sove i en låve ved Gomsrud. Bestemor pleier å si at alle tatere vet at å våkne av slike skrik er et varsel for at noe fælt vil skje. Jeg tror ikke på det. Jeg vil ikke tro på det akkurat nå, for nå er det merken og det er det beste jeg vet. Jeg prøver å tenke på noe annet og kryper ned under saueskinnet mitt og legger meg inntil hunden min, Laia. Jeg er sliten etter å ha gått i 5 timer fra Vestfossen. Det var første gangen jeg hadde gått nesten hele turen selv. Det er mye snø, så hestene trengte mindre å dra på vognene. Vi er vandrier, reisende, tatere, romani. Vi har mange navn. Vi reiser fra sted til sted. Ikke alle liker oss særlig godt, mens andre plasser er vi velkomne. Vi har et eget språk, romani, som vi snakker med hverandre, men vi snakker også norsk.

Ved Darbu møtte vi noen buroer som spyttet etter oss og kalte oss skitne og truet med å ta barna. Buro er navnet vi kaller bønder eller de som ikke er reisende. Selv om jeg vet at mange buroer ser ned på oss og ikke liker oss, blir jeg lei meg hver gang det skjer. Tenk gode tanker, hvisker jeg til meg selv, og tankene går videre til mamma, pappa, lillesøster på snart et år og storebroren min, Anton. Anton og jeg er bestevenner, og sammen kan vi gjøre alt. Vi er med i et følge på 32 mennesker, tre hunder og 6 hester. Hele følget er som en familie. Bestemor er leder av følget. Hun er litt streng, og hun kan se ting som skal skje i fremtiden. Når vi reiser til markeder jobber hun som spådame. Jeg er veldig stolt av bestemor, men hun er ganske skummel også. Det er akkurat som om hun kan se alt jeg tenker. Pappa er knivmaker, onkel er klokke-maker og mamma er veldig flink med håndarbeid. Jeg kjenner at jeg sovner sammen med alle de gode tankene om familien.

«I dag skal vi selge ting på markedet!» roper en liten gutt fra følge vårt.

Jeg setter meg opp og jeg er spent. Så ser jeg mamma som går i mot meg. «Du må passe på Selma.» sier mamma

Jeg krabber ut fra liggestedet mitt. Mamma gir meg Selma og jeg tar henne i armene mine. Hun tar meg i fjeset og ler. Hun sier «Sasha»

Selma kan bare to ord. Mamma og Sasha. Sasha er meg Sara. Jeg er veldig stolt av at hun kan navnet mitt. Jeg kjenner at jeg er skikkelig glad i Selma. Mamma og pappa drar tidlig til markeds plassen for å sette opp bodene. Det er krangel om de beste plassene og de vil være tidlig for å ta de beste bodene. Jeg har lagd nupereller og heklekanter som jeg skal selge på merken. Jeg har blitt skikkelig flink til å slå nupereller. Jeg har øvd meg hele året. Jeg gleder meg og mamma har lovet å overta Selma når boden er satt opp, så jeg kan dra ut og selge litt. Jeg tar med meg Selma og vekker Anton.

Etterhvert er det bare meg, Selma og Anton igjen i låven. Også gamle Elias, da, som sitter vakt. Det er alltid en som må ha vakt i leiren. Han er den eldste i følget og sover nesten hele dagen, men våkner raskt hvis dyrene blir urolige eller når bålet begynner å slukke. Det er bare det som trenges. Folk er ofte greie mot oss tatere i merken tiden på Kongsberg, så vi trenger ikke være redde for at noen vil kaste oss ut av byen. Ofte må vi flykte fra sted til sted fordi bygdevokter eller lensmannen kommer etter oss, vi gjør jo ikke noe galt men de tror visst vi er slemme bare fordi vi ikke bor fast et sted.

Plutselig hopper Laia opp og knurrer. Anton og jeg ser på hverandre. «Hørte du noe?» hvisker jeg. Anton rister på hodet. Selma kikker på meg. Hun skjønner at hun måtte være stille. Vi sitter helt stille lenge, og hunden legger seg ned igjen og sovner. Vi skjønner at det ikke er farlig lenger og går forsiktig ut av låven. Elias sover fortsatt.

Jeg binder på meg Selma i saueskinnet på ryggen og vi pakker kjolesekken min og går mot markeds plassen. Det er heldigvis ikke langt å gå, bare over en bro, bortover en vei og opp en bratt bakke. I bunnen av bakken hører vi de kjente lydene fra merken og vi går fortere opp bakken så vi bli anpustne. Jeg lukter den gode lukten av honningkake, pipetobakk og sau.

Vi går bortover til markedet for å selge tingene fra kjolesekken min. Anton har laget trefigurer. Jeg er 10 år og broren min er nesten 12. Vi er glade mens vi setter opp tingene våres på bordet.

«Mamma, er du ferdig å sette opp ting så du kan passe på Selma mens vi utforsker Kongsberg litt?» sier jeg.

« Det kan jeg, jenta mi» svarer mamma og smiler til meg og henger henne på ryggen. Jeg tar med meg litt ekstra småting til kjolesekken og Anton drar meg inn i folkemengden. Vi ser en bod med kandis sukker, jeg elsker kandis sukker. Mens jeg kikker på folk ser jeg en dame som virker interessert i nuperellene mine. Hun gir meg en god pris for dem så jeg får råd til et stort kandis sukker til både meg og Anton og har flere mynter igjen. Vi har sett gjennom masse forskjellige boder og vi har spist kandis sukker, og rusler tilbake til mamma, Pappa og Selma. Men ved bodene så ser vi mamma der, pappa er der. Men ikke Selma. Jeg spør mamma: «hvor er Selma?» mamma ser bekymret og forvirret ut. «Jeg vet ikke» svarer hun, noen må ha tatt henne fra ryggen. Jeg kjenner at brystet mitt begynner å bli veldig tungt. Jeg og Anton roper « Selma! Selma!» De andre fra taterfølget ser på oss. Så kommer en fremmed dame og spør«går det bra? Har dere mistet noe?» sier hun

«Ja! Ungen vår! Selma. Hun har litt brunt hår og er liten, snart et år. Vær så snill å spre dette til alle andre.» gråter mamma.

«Det skal jeg!» svarer damen og løper videre.

Jeg ser på mamma at hun er svett og blek og pappa er redd. Det er kaos rundt oss. Alle de gode lydene fra marken er plutselig ikke gode lenger, de er høye og alt for mye. Jeg vet ikke hva jeg skal gjøre og plutselig bare løper jeg ned veien. Jeg hører Anton rope «Sara Sara vent!»

Jeg stopper og snur meg mot han. «Jeg klarer ikke håndtere alt styret» sier jeg andpusten

«Ja, det skjønner jeg. Hva skal vi gjøre?» sier Anton til meg.

« Jeg vet ikke. Vi har fått taterfølget til å lete ved markedet.» sier jeg.

«Vent! Selma kan ikke gå. Hvordan har hun kommet seg vekk?» sier Anton

«Det er et godt poeng! Men hvem kunne ha tatt Selma?» Vi ser på hverandre forvirret. «Kanskje det er byfogden eller presten?» foreslår jeg.

«Hm, jeg vet ikke? Kanskje bare bestemor har tatt henne med til låven. Jeg så ikke henne» svarer Anton. Vi ser på hverandre og løper begge tilbake til leiren.

Der er det kaos. Bestemor roper at det er de underjordiske som har tatt henne, andre prøver å hysje på henne, Elias mener hun må ha falt i Laagen, mamma bare gråter og pappa forbanner hele Kongsberg.

«Nå vet vi i hvert fall. at bestemor ikke har henne.» sier Anton til meg.

«Det er alt for mye styr her. Kom! Jeg så noen hus der nede med de bodene med hatter og kjoler, de kan ikke dratt langt fra markedsplassen. Kanskje hun er i kirka» svarer jeg kjapt.

Jeg og Anton skynder oss tilbake, over broa, opp bakken, og bort til kirka. Vi løper forbi alle bodene. «Jeg føler det må være noe der borte» sier jeg og peker nedover forbi et stort brunt hus. Vi går forbi et skilt der det står Kirkegata, og det brune huset som heter fogdegården. Jeg er redd og Anton ser egentlig ikke så redd ut. «Hvorfor er du ikke stressa?» spør jeg.

«Jeg vet egentlig ikke, jeg er ganske stressa. Bare flink til å ikke vise det så mye.» svarer han.

Veldig mange av husene er nesten like. Men, det var ett hus som er mer uvanlig enn alle de andre husene. Skummelt og slitt, med en stor, rusten lås. «Burde vi banke på?» sier Anton

«Er du helt gal? Nei! Vi skal ikke banke på i det skumleste huset av alle husene i denne gata.» svarer jeg

«Ok. Da står du her og jeg banker på.» sier Anton.

Anton går til døra og banker på. Ingen svarer, han banker på en gang til og noen åpner den lille luka på toppen av døra. «Hvem er du?» sier stemmen fra døra.

«Hei. Jeg er Anton, jeg ser etter lillesøstra mi. Hun heter Selma og hun er 11 måneder.» sier Anton.

«Eh.. nei. Jeg har ikke sett søstera di. Nå kom deg vekk.» sier stemmen og slår luken igjen.

«Det funka jo bra..» sier Anton med ironi.

Vi går videre og banker på noen andre dører. Ingen vet hvem hun er eller hvor hun er. Jeg og Anton begynner og miste håp. Mens vi går forbi det skumle huset på vei tilbake til kirken hører vi en baby gråte. «Det høres ut som Selma!!» bryter jeg ut.

Jeg og Anton løper så raskt vi kan til døra og banker på. Ingen åpner men vi hører fortsatt lydene fra Selma. Så hører vi «hysj unge!» fra huset. Vi ser på hverandre. Det er Selma, hvisker vi i kor. Nå må vi legge en plan. «Jeg har skreppa mi med nupereller og heklekanter, jeg kan banke på og late som om jeg skal selge noe, også sniker du deg inn og ser om det er Selma». Anton ser litt tvilende på meg, men siden han ikke har noen bedre plan, så blir det sånn. Anton gjemmer seg og jeg går til døren og banker på. Det blir helt stille innenfor. Så dras dørhåndtaket ned. Der står en av bruoene fra Darbu! Jeg blir helt stiv av skrekk og klarer ikke si noe. Anton sparket en stein mot meg og jeg kommer meg og får sagt den vanlige hilsenen vi alltid sier når vi selger på døra til

noen, jeg stammer mens jeg snakker, og jeg er tørr i munnen når jeg sier: «vil du kjøpe knapper eller nupereller, jeg har duker også» mannen ser stygt på meg og kjefter: «Ha deg vekk taterførkje!» Anton rekker ikke å snike seg inn sånn som vi planla, men Selma rakk å høre meg. «Sasha Sasha» hører jeg hennes rope og hun gråter høyt.

Jeg kjenner skriket hennes i brystet mitt og blir stående stiv på trappa. Anton kommer mot meg, plutselig kjenner jeg en grov neve rundt nakken min. Anton bråstopper. «Nisja» roper jeg på romani, og Anton skjønner med en gang at han må flykte og løper inn i smuget og blir borte. Jeg er svimmel og føler jeg skal spy. Mannen slipper meg og jeg ser fra de brune hendene mine og inn i to isblå øyne. «Jeg har fire meter nupereller, og heklekanter. Kanskje fruen din trenger nye knapper i kofta si?» piper jeg. Mannen ser forvirret ut og han løsner grepet akkurat nok til at jeg rekker å komme meg løs og løper så fort jeg klarer nedover veien mens jeg hører han løper med tunge støvler etter meg mens han banner og truer med å gå til politimesteren.

Jeg løper tilbake mot leiren og håper at Anton også har tenkt seg dit. På Tislebrua så ser jeg at Anton truer en mann med kniv. Jeg trekker kniven jeg har i livbeltet. Alle tater lærer å bruke kniv fra vi er små. Jeg er klar for å forsvare Anton med kniven min, men før jeg rekker frem til dem har mannen løpt fra oss mot over broa og ned langs Laagen. Jeg er svelt, men iskald. Det kommer røyk ut av munnen. Jeg glemmer mannen. Vi er så nærme Selma nå. Det er snart natt og vi hører fortsatt musikk og bråk fra markedsplassen. Anton sier at de andre i følget er tilbake på marken og selger tingene og jobber. Jeg forstår ikke at de kan, men Anton forklarer at de må det for ellers vil vi ikke overleve og få nok mat. Vi er godtatte nå som vi lager liv og musikk på marken, men så fort marken er over vil byfogden, politimesteren og buroene jage oss fra byen. Det er vi to som må finne Selma, mens de andre skal tjene. Vi rusler tilbake opp Apotekergata, mens vi lager en ny plan. Jeg synes vi skal gå til politimesteren, men Anton sier at politimesteren er for opptatt og bryr seg ikke noe om en taterunge som er borte. Jeg blir stressa igjen, og begynner å gråte. Anton sier ingenting, men tar hånden min. «Hvem var han mannen du trakk kniven på?» sier jeg til Anton. Jeg bryr meg ikke men noe må jeg jo si. «Å ja, det er sant. Det var en av de buroene som ropte til oss på vei hit», sier Anton. «Hva? det var jo også en av dem som holdt meg fast i nakken. Hva ville han deg?» spør jeg.

«Han prøvde å lokke meg til å bli med ham for å få jobb i gruvene, og da jeg ikke ville prøvde han å ta meg med.» svarer Anton.

De er virkelig etter taterbarn, disse mennene, tenker jeg, og vi går stille sammen videre. Det lukter av honningkake, jeg blir kvalm. Jeg har ikke spist siden vi spiste kandis sukker, men jeg er ikke sulten, jeg vil bare finne Selma.

Anton er også stille og vi går videre ned Apotekergata, mens vi tenker på hver vår plan. Det er helt mørkt nå, og det er ikke vanskelig å bli borte i skyggene. Vi runder hjørnet på Kirkegata, og ser den skumle buroen komme ut fra et hus. Det er et annet hus enn det skumle vi besøkte tidligere. Vi går inn mellom to hus og han går raskt og bestemt forbi. «Nå har vi muligheten» sier Anton. «Men kanskje vi må sjekke det huset han kom fra først» sier jeg. Anton ser tvilende på meg. «OK da, jeg står vakt i tilfelle han kommer tilbake» sier Anton. Vi løper stille bortover gata og deler oss.

Det er lys i vinduet. Jeg kikker inn. Det sitter en mann og en dame der inne. De ser snille ut. Det er ikke noen av de buroene som har vært etter oss før. Det står en vugge ved peisen. Det må være Selma. Jeg kjenner det i hjertet mitt. Jeg banker på. Anton står klar med kniven i tilfelle de er slemme. Døra åpnes. «Guds fred i huset» hvisker jeg. «Jeg leter etter søsteren min, hun er liten, bare baby, hun ser ut som meg». Jeg følger ikke planen, jeg sier veldig mye og begynner å gråte. Mannen ber meg komme inn. Han og kona forklarer at en mann kom til dem med et foreldreløst barn og de vil være pleieforeldre for de kan ikke få egne barn. Jeg sier at hun er ikke foreldreløst, hun er stjålet fra ryggen til mamma. Hun har en mamma og en pappa og en søster og bror og onkler og tanter og en bestemor. Kona ser lei seg ut, de ønsket seg ikke et stjålet barn. De har betalt mange penger til mannen. «Han sa han skulle gi pengene til fattige.» sier damen « Han er en barnerøver. Han lyver om alt sammen» sier jeg «Selma har grått hele dagen, hun vil ikke spise» forklarer kona.

Jeg forteller at hun er sulten, hun trenger mat fra mamma. Hun ammer fortsatt. Hun liker ikke kumelk. Jeg finner frem alt håndarbeidet mitt, myntene jeg ikke brukte på markedet, knappene og strømpespennene. Mannen kikker på haugen på bordet. Han ser skeptisk ut. Jeg finner den fine, utskjærte kniven min. «Faren min er kjent for knivutskjæringene sin. Det er en verdifull kniv. Han kan få mange penger for den og kjøpe et nytt barn, et barn som faktisk ikke har foreldre» sier jeg. De voksne ser på hverandre, akkurat da skriker Selma. Kona henter henne og når hun ser meg

strekker hun hendene frem mot meg og roper Sasha. Jeg gråter. Kona gråter også, ser jeg, og jeg skjønner at vi har fått Selma tilbake.

Anton og jeg går hånd i hånd over Tislebrua. Selma henger på ryggen min i et lammeskinn vi fikk låne av kona. Det kommer en kald vind fra Laagen, men vi er fortsatt lettet for at vi har fått tilbake Selma. Jeg tenker tilbake på hva som skjedde hos mannen og kona som hadde Selma. De inviterte Anton inn også, og vi fikk mat og varm drikke før vi gikk derfra. De var så snille. De vil gå til politimesteren i morgen, sa de, og vi forklarte at vi først traff på de mennene ved Darbu. Vi lovet å gå tilbake med lammeskinnet i morgen og jeg vil ta med mamma. De tok godt vare på Selma, men det var ikke deres barn. De fortalte at mange sier at det er tatere som stjeler burobarn, så de synes det var ekstra trist at de nå hadde hatt et stjålet taterbarn hos seg. Tatere stjeler ikke burobarn. Vi har nok barn. Jeg gleder meg til å komme tilbake til følget og vise frem Selma. De sitter nok ved bålet og synger sanger og spiser maten de har kjøpt på marken. Anton og jeg er gode og mette og vi har til og med et brød vi kan gi til mamma som vi fikk av kona. Jeg klemmer litt ekstra på hånda til Anton og gleder meg til å legge meg inntil Laia under fellen i natt og drømme gode drømmer om sommer og blomster.